

Важливе значення в даному аспекті має інформаційна база, що її отримують в системі вітчизняної вищої школи потенційні керівники підрозділів або ж власники фірми. У сучасних умовах інформація, що міститься в межах тієї або іншої навчальної дисципліни, не тільки визначає рівень практичних знань та навиків, але й впливає на характер прийняття управлінських рішень.

Таким чином надзвичайно важливим є формування на базі вищої школи системи зворотного інформаційного зв'язку між навчальним закладом та виробничою одиницею. В результаті сільгоспвиробник отримує право певним чином впливати на зміст учбового матеріалу з метою підвищення його практичної цінності. В свою чергу, отримуючи об'єктивну інформацію щодо характеру процесів в сфері вітчизняного АПК, працівники закладу матимуть змогу більш ефективно розробляти рекомендації щодо підвищення рівня розвитку даної галузі.

Сучасний етап розвитку вітчизняного АПК характеризується низкою системних трансформацій, які включають в себе оптимізацію майнових, трудових та організаційно-управлінських відносин. Метою даних перетворень є розбудова вітчизняного села та адаптація сільськогосподарського виробництва до вимог інформаційного суспільства, яке активно формується у економіках провідних країн світу.

Слід зазначити, що нормативно-правова діяльність, що має місце на цьому напрямку, поки що не вирішує головних проблем на шляху оновлення вітчизняної аграрної сфери, зокрема застосування нових форм управління на підприємствах середнього та крупного бізнесу, а також зміни світогляду їх власників та найманих працівників з числа керівного складу.

Література

1. Наказ Мінагрополітики «Про створення робочої групи з розроблення Загальнодержавної програми розвитку сільських територій України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svynarstvo.in.ua>.
2. Закон України «Об основных принципах развития информационного общества в Украине на 2007 - 2015 годы» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
3. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы / В.Л. Иноземцев. – М.: Логос, 2000. – 304с.
4. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. / Дж. Гелбрейт. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Транзиткнига»; Спб.: Terra Fantastica, 2004. – 602 с.
5. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 560с.
6. Акофф Р. Л. Системы, организации и междисциплинарные исследования / Исследования по общей теории систем / Р.Л. Акофф. - М.: Прогресс, 1969. — С. 143—164.
7. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества. [Пер. с англ. А. А. Юдина] / Г. Маркузе. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – 526с.

Рецензент докт. экон. наук, профессор Л.В. Синяева

338.2 (477)

*Живко З.Б., к.е.н., доцент,
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проведення в Україні економічних реформ, націлених на оптимізацію існуючих економічних взаємовідносин між суб'єктами підприємницької діяльності, потребує не лише законотворчої роботи органів законодавчої та виконавчої влади, а й розширених теоретико-прикладних досліджень проблем ефективного функціонування та забезпечення підприємницьких структур в умовах сьогодення. В період становлення та розвитку ринкових відносин виникає об'єктивна необхідність теоретико-прикладного розроблення проблем функціонування та забезпечення суб'єкта підприємницької діяльності як складового елемента економічної безпеки держави. Перш за все потребує всебічного дослідження вплив змін ринкових структур в період трансформації економіки на всі процеси функціонування й забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності. Адже, виникають нові форми існування суб'єктів підприємницької діяльності в межах наявного інституціонального середовища, розвиваються модифіковані методи конкуренції та боротьби за виживання, поширюється процес недобросовісної конкуренції і рейдерства. Це і призводить до необхідності подальшого

теоретико-прикладного дослідження проблем функціонування та забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності, що утворюються в умовах становлення ринкових відносин. Вивчення і висвітлення сучасних процесів здійснення та забезпечення підприємницької діяльності стає актуальним.

Отже, актуальність дослідження обумовлена органічним зв'язком з теоретичними та практичними завданнями реформування соціально-економічної системи держави та її економічної безпеки; утворенням функціонально ефективних відносин між суб'єктами підприємництва як провідними економічними суб'єктами ринкової економіки в Україні; управлінням підприємницькою діяльністю та її безпекою.

Лише системний підхід в управлінні підприємством та його безпекою може стати запорукою успішного бізнесу. При цьому усі члени команди – від підприємця і керівника до рядового працівника зобов'язані особливо в кризових, конфліктних і подібних ситуаціях, серйозно ставитися до проблеми забезпечення особистої безпеки і безпеки організації. Ми розглядаємо підприємство (організацію) і підприємництво, як частину і ціле, коли від забезпечення підприємства залежить безпека підприємницької діяльності, тобто підприємництва та бізнесу загалом, а від їх безпеки залежить економічна безпека держави. Порівнюючи з годинником, де від кожної деталі (анкера, маятника тощо) буде залежати робота годинника, можна з впевненістю сказати, що як від кожного працівника, фахівця, менеджера залежить безпека підприємства, так від забезпечення кожного окремо взятого підприємства буде залежати безпека сфери діяльності, галузі, регіону, держави.

Для цього менеджерів і фахівців служби безпеки необхідно ретельно освоїти і ефективно застосовувати основні способи управління організацією, персоналом і системою безпеки в підприємницькій діяльності. Функції управління в сучасному менеджменті реалізуються успішно лише за умови делегування менеджерів окреслених повноважень і відповідальності. Інакше, як свідчить вітчизняний досвід, менеджери перетворюються на комерційних агентів, звичайних чиновників, адміністраторів і функціонерів.

Але насамперед необхідно чітко засвоїти основи знань про ринкову економіку і безпеку підприємництва – в світлі жорсткої конкуренції, прояву ризиків, загроз, небезпек і конфліктів в цій небезпечній діяльності.

Саме в цьому контексті різні аспекти розвитку підприємництва є предметом наукового інтересу українських вчених, зокрема, Амоші О.І., Беляєва О.О., Безчасного Л.К., Білоруса О.Г., Богині Д.П., Варналія З.С., Геєця В.М., Дмитриченко Л.І., Колота В.М., Корнійчук Л.Я., Лукінова І.І., Мочерного С.В., Покропивного С.Ф., Сороки І.В., Чеботаря С.І., Чухна А.А., Устенка О.А. Усвідомлення наявності різних аспектів цієї проблеми веде до визнання того, що історичний і теоретичний пріоритет у дослідженні проблем підприємництва та розвитку підприємницьких структур належить представникам найвідоміших західних економічних шкіл, а саме: Р.Кантільйону, А.Сміту, К.Марксу, Д.Рикардо, Ж.Б.Сею, А.Маршаллу, М.Веберу, В.Зомбарту, Й.Шумпетеру, Ф.Хайеку та іншим. Їхні дослідження сформуливали основні напрями сучасної економічної думки з питань сутності підприємницької діяльності, ролі в ній окремого підприємця, визначення його економічних і соціально-економічних рис. В контексті проблеми безпеки підприємництва заслуговують на увагу такі автори як: Абалкін Л.І., Бандурка О.М., Біцько І.Ф., Данільян О.Г., Дзьобань О.П., Зубок М.І., Камлик М.І., Козаченко Г.В., Низенко Е.І., Олейніков Е.А., Оргинський В.Л., Пастернак - Таранущенко С., Попович В.М., Почепцов Г.Г., Реверчук С.К., Соснін А.С., Тамбовцев В.Л. та інші.

Творчістю цих та багатьох інших вчених напрацьовано величезний науково-теоретичний та методичний матеріал, запропоновано безліч різноманітних практичних рекомендацій щодо налагодження ефективної системи захисту законних інтересів підприємця, розвитку вітчизняної науки з розв'язання питань забезпечення економічної безпеки підприємництва. Ці праці закладають методологічну базу для дослідження ще не розглянутих аспектів становлення системи забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні, розв'язання складних соціальних, економічних, політичних, правових та духовних проблем, що пов'язані з нею. При цьому сама підприємницька діяльність потребує чіткої правової регламентації, насамперед, з позицій безпеки та вимагає уваги з боку правоохоронців та усіх гілок державної влади.

Важливого теоретичного і практичного значення в умовах функціонування сучасного інформаційного поля набуває широкий спектр проблем організаційно-правового забезпечення ділової розвідки, антирейдерства, менеджменту безпеки підприємницької діяльності, підготовки і перепідготовки менеджерів із безпеки підприємницької діяльності. Однак, більшість науковців ставлять наголос на аналізі процесів формування підприємця як економічного суб'єкта з погляду соціальних аспектів, не концентруючи уваги на соціально-економічному аналізі процесів

формування сучасних суб'єктів підприємницької діяльності.

Мета статті - обґрунтувати і дослідити теоретичні засади концепції функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в умовах трансформації економіки та проблеми організаційно-правового забезпечення менеджменту безпеки підприємницької діяльності в системі економічної безпеки держави.

Прискорення процесів глобалізації і становлення постіндустріальних суспільств безпосередньо пов'язані з якісними змінами у розвитку світового промислового виробництва. За останні півтора десятиліття частка промисловості у створенні світового ВВП скоротилась, а сфера послуг, навпаки, зросла. Найбільш характерним цей процес щодо скорочення частки промисловості та зростання послуг у створенні ВВП є характерним для країн з перехідною економікою, так як відбувається перенесення промислових виробництв до країн, що розвиваються, із прискоренням розвитку послуг, особливо в нових ринкових секторах високих технологічних інформаційних продуктів.

Серед нових індустріальних лідерів найбільші темпи зростання демонстрували країни Східної та Південно-Східної Азії, особливо Китай та Індія. Цей регіон у зазначений період збільшив свою присутність на світовому ринку вдвічі [1].

Головною проблемою, на вирішення якої розроблено Стратегію “Україна 2020: Стратегія національної модернізації”, є неготовність економіки України до адекватної відповіді як на зовнішні, так і на внутрішні виклики та загрози. За даними звіту Всесвітнього економічного Форуму про глобальну конкурентоспроможність 2009-2010 років Україна займає лише 82 місце серед 133 країн, поступаючись Литві (53 місце), Росії (63 місце), Казахстану (67 місце), Латвії (68 місце) та деяким іншим пострадянських країнам. Найнижчий результат (120 місце) Україна має за показниками “якості інституцій”. Зокрема, для нашої країни проблемними залишаються “ефективність використання державного бюджету (114 місце), тягар державного регулювання (108 місце), прозорість ухвалення урядових рішень (107 місце) та довіра суспільства до політиків (105 місце)”. Негативну оцінку Україна має також за показниками ефективності товарного ринку (109 місце), рівня розвитку фінансового ринку (106 місце), макроекономічної стабільності (106 місце) та удосконалення бізнесу (91 місце), що свідчить про необхідність координації зусиль на посиленні конкурентних переваг, пов'язаних зі створенням сприятливих умов для стабілізації економічного розвитку в країні, формуванні сприятливого підприємницького середовища та ефективних конкурентних ринків, а також умов інноваційного розвитку, що дасть змогу підвищити продуктивність виробництва. Найгіршими інституційними індикаторами є захист міноритарних акціонерів (132) та прав власників (127) [1].

Безпека як система корінних, типових властивостей будь-якої країни втілює в собі усі сфери різних галузей життєдіяльності й розвитку людини, суспільства, держави і природи. Загалом, безпеку можна визначати як якісну характеристику об'єкта (системи), здатність об'єкта до існування і розвитку та його захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз. Місце, роль та пріоритет кожного з елементів безпеки визначаються обставинами, що реально складаються на певний період часу всередині й зовні об'єкта. Зі зміною ситуації життєво важливого значення об'єктивно можуть набувати різні її властивості [2, ст. 129].

Економічна безпека є провідною складовою національної безпеки. Вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною могутністю країни, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою.

Економічна безпека держави — це стан рівноваги і соціально-орієнтованого розвитку національної економічної системи, що досягається реалізацією сукупності форм та методів економічної політики [3, ст. 83].

Процеси трансформації соціально-економічного життя суспільства, пов'язані з формуванням основних засад ринкової економіки в Україні, створюють об'єктивні умови для нового етапу розвитку підприємництва. За цих умов відбуваються суттєві зміни у підприємницькій діяльності та в запровадженні організаційних форм функціонування суб'єктів підприємництва, відсутнє чітке уявлення про сукупність тих функціональних відносин, які необхідні і внутрішньо притаманні процесу функціонування суб'єкта підприємництва. Звідси й виникає необхідність теоретичного обґрунтування та виокремлення з маси всіх економічних явищ і процесів сукупності функціональних відносин щодо забезпечення суб'єктів підприємницької діяльності та їх дослідження як особливих ринкових та інституціональних чинників.

Незважаючи на зрозумілу змістовну наповненість поняття безпеки у вітчизняній та закордонній літературі, існує його декілька десятків трактувань, що відображає складність та багатозначність його ідентифікації, а також відсутність єдиного наукового визначення. Загалом

здійснено визначення безпеки у історичному, етнолінгвістичному та прикладному контекстах. Відповідно до історичного екскурсу щодо теорії питання безпеки, викладеної Р.В.Четвертаковим [4], поняття безпеки трактується як стан захищеності від постійної загрози посягання на устрій, уклад, свободу, життя та господарські надбання. Відповідно до цього історичного підґрунтя й розвинуто поняття безпеки в словниках В.Даля та С.Ожегова, що зберегло власне наповнення в словниках і підручниках зі спеціалізованих дисциплін та нормативних актів.

Загалом можемо виділити два концептуальні підходи семантики і морфологічного трактування безпеки, а саме: статичний (безпека як стан) і діяльнісний (безпека як діяльність) підхід [5]. Сучасне розуміння забезпечення національної безпеки виключає статичний підхід. Йдеться про широкий погляд на безпеку, що охоплює не тільки військові, а й економічні та політичні чинники, проблеми демократизації та стабільності окремих держав і груп держав, формування добросусідських міжнародних відносин; про колективну спроможність протистояти новим загрозам безпеці, зокрема поширенню зброї масового знищення, міжнародному тероризмові, організованій злочинності, нелегальній міграції, масштабним екологічним лихам.

Г.В.Новицький зазначає, що національну безпеку в системно-функціональному плані можна ототожнити з сукупністю конкретних соціально значимих випадків поведінки конкретних осіб, бо представити інакше зміст національної безпеки в системно-функціональному плані досить складно. Це означає, що кожен конкретний прояв поведінки, який виявився в тій чи іншій ситуації соціально значимим, є конкретним ситуаційним проявом стану національної безпеки. Отже, оволодіння методами управління соціально значимою поведінкою у масштабі конкретної ситуації у сфері національної безпеки неминуче приведе до освоєння керованості процесом забезпечення національної безпеки в цілому, переходу від пасивного спостереження за процесами у сфері національної безпеки та реагування на їхні наслідки до активного, керованого, цілеспрямованого впливу на згадану сферу [6].

Спостереження конкретних ситуацій у сфері забезпечення національної безпеки дозволяє дійти висновку, що наявність життєво важливих цінностей та норм права орієнтує соціально значиму поведінку, а наявність конкретних умов - формує її.

Національна безпека може розглядатися як сукупність об'єктивно існуючих ситуаційних систем, системна властивість яких - соціально значима поведінка - залежить від умов, у яких вона формується.

Отже, забезпечення національної безпеки - система. Тому можна говорити про управління цим процесом. Сутністю забезпечення національної безпеки слід вважати цілеспрямоване формування умов виникнення та розвитку конкретних ситуаційних систем, пов'язаних із життєво важливими цінностями. Інакше кажучи сутністю забезпечення національної безпеки є цілеспрямоване формування умов існування та розвитку життєво важливих цінностей.

Стратегія модернізації України побудована на фундаментальних складових підвищення конкурентоспроможності економіки, реалізація її завдань та цільових індикаторів має забезпечити підвищення рівня і якості життя кожного громадянина і досягнення гідного місця країни в глобальних економічних процесах. Головною стратегічною метою є вихід країни на траєкторію стійкого розвитку з зростанням добробуту та якості життя для усіх верств населення. Підґрунтям для досягнення поставленої мети є:

- досягнення макроекономічної стабільності та створення сприятливих рамкових умов для розвитку підприємництва;

- зняття інфраструктурних обмежень;

- кардинальна модернізація економіки із зменшення розриву в конкурентоспроможності підприємств з основними промисловими конкурентами;

- підвищення якості трудового потенціалу із досягненням максимального балансу між попитом і пропозицією трудових ресурсів;

- створення ефективно діючої інноваційної системи із посилення інноваційної складової розвитку та досягненням високого технологічного рівня реального сектору економіки тощо [1].

Категорія «безпека» є об'єктивною реальністю суб'єкта за певних умов, що базується на його активній взаємодії з умовами його існування. В цьому розумінні – безпекою суб'єкта (або безпекою його діяльності (тому, що суб'єкт несе в собі активну основу у процесі взаємодії)) визначається сукупність умов його діяльності, якими він опанував в процесі власної самореалізації та які здатний контролювати [7, 8, 9].

Феномен безпеки розглядають у двох аспектах: по-перше, у науковому; по-друге, у прагматично-прикладному. У науковому плані основними детермінантами феномена безпека є:

філософія стану; парадигма діяльності; сфера існування; філософське прагнення; цілісність і гармонія. Зміст категорії «безпека», спираючись на філософське підґрунтя, у першу чергу передбачає задоволення потреб існування, цілісності, незалежності та розвитку, причому спроможність забезпечення мети суб'єкта, у контексті його самореалізації, розширеного самовідтворення і розвитку, здебільшого розцінюється як індикатор безпеки, зумовлюючи одночасно дію групи взаємопов'язаних чинників, а саме: антропність, системна ієрархічність, тривалість, прагматичність та синергізм.

Звуження обсягу поняття «безпека» до поняття «безпека підприємницької діяльності» означає конкретизацію означених вище характеристик щодо таких суб'єктів як підприємств (підприємство).

Поняття безпеки підприємницької діяльності можна розглядати з декількох позицій. З позиції різних агентів ринку, що взаємодіють з підприємством (споживачів, суміжників, податкових, кредитних органів і т.д.). Оцінка повинна дати відповідь на питання, наскільки надійним є підприємств як партнер в економічних відносинах і чи доцільно продовжувати ці відносини. В цьому випадку можна визначити, що безпека підприємницької діяльності є комплексним віддзеркаленням ступеня надійності підприємства (підприємства) як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та інших економічних відносинах за певний проміжок часу. Йдеться про економічну безпеку фірми для сукупного суб'єкта ринку.

З позиції самого підприємства (підприємства) оцінка безпеки його підприємницької діяльності полягає у визначенні рівня його захищеності від різноманітних руйнівних сил. При цьому під безпекою підприємницької діяльності слід розуміти захищеність підприємства, його потенціалу (інноваційного, виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального тощо) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до збереження власної цілісності, відносної самостійності, розвитку та відтворення.

Отже, безпека підприємницької діяльності є, з одного боку економічною безпекою підприємства, а з іншого - більш широкою категорією ніж економічна безпека підприємства, бо має включати і такі підсистеми як внутрішня безпека, фізична безпека, безпека зв'язку, технічна безпека, інформаційна безпека, пожежна безпека, радіаційна та хімічна безпека, режимна безпека, психологічна безпека, підсистема взаємодії з правоохоронними органами, навчання персоналу служби безпеки, правового захисту тощо.

Суспільство (ринкове середовище) має визнати необхідними та достатніми для нього витрати приватної праці підприємства щодо виготовлення готового продукту, що запропоновано суспільству. Це відношення вказує на існування різноспрямованих інтересів, що виявляються під час взаємодії сукупних економічних суб'єктів з приводу здійснення чи нездійснення реалізації продукції як визнання чи невизнання суспільної необхідності вироблених товарів та послуг, і включає в себе всі невизначеності і непередбачуваності як ринкового середовища, так і виробничого процесу. Характерною рисою цього виробничого відношення є можливість виникнення втрат, що постійно існує в ринковому середовищі. А безпосередньо саме здійснення даного виробничого відношення виявляється як процес всебічної локалізації ризику через можливість його якісної та кількісної оцінки. Захист від підприємницького ризику стає складовою системи забезпечення безпеки підприємства.

Взаємовплив і взаємодія структурних елементів локальної економічної мікросистеми функціонування підприємства в межах здійснення виробничих відносин створює внутрішню єдність існування даних економічних суб'єктів, так що будь-яке порушення зв'язків, які формуються під час реалізації виробничих відносин, може призвести до втрати функціональної спроможності всієї мікросистеми.

Локальні економічні мікросистеми підприємництва вступають у відносини з органами державної влади як в процесі створення так і в процесі функціонування. Розглянуті виробничі відносини підприємництва доповнюються правовідносинами. Підприємці (фізичні та юридичні особи) мають бути зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством. На здійснення певних видів діяльності вони мають отримати ліцензію, сплачувати податки, обов'язкові платежі та збори і нести соціальну та юридичну відповідальність. Тобто поняття «підприємництво» є не тільки економічною категорією, але й юридичною категорією.

Юридична дефініція «підприємництва» чітко віддзеркалює її ризиковий сутнісний характер, акцентує увагу на можливості небезпеки для підприємців, фізичних та юридичних осіб.

Підприємництво як соціальне явище – це сукупність певних видів діяльності. За характером це економічна, господарська діяльність в умовах ринку. Найважливішими аспектами такої діяльності є: отримання прибутку на основі створення необхідних суспільству товарів і послуг та підвищення

ефективності виробництва; економічна відповідальність за невміле господарювання, неефективне використання ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових). Наслідком такого господарювання може бути банкрутство, тобто примусова ліквідація підприємства для поділу майна боржника між кредиторами; в юридичному аспекті – встановлена судом неспроможність боржника сплатити за своїми зобов'язаннями. Тому західні вчені називають економіку системою прибутків і збитків.

Виявлення і ідентифікація чинників ризику, загроз і небезпек – одне з найбільш важливих завдань забезпечення економічної безпеки.

У випадку здійснення тієї чи іншої загрози підприємство може понести втрати. Втрати можуть бути моральними і матеріальними, а за наслідками для економічної системи: від таких, що обмежують діяльність, - аж до припинення її існування. Є певна межа, переступати яку не можна, оскільки система відчуватиме деструктивні зміни, тобто виникне економічна небезпека для її життєдіяльності.

Тому найперше слід визначити можливі ризики, загрози, їх джерела та форми прояву. Структура ризиків та загроз впливає на вибір об'єктів захисту. Коли йдеться про економічну безпеку фірми, перш за все мають на увазі діагностику та механізм її забезпечення.

Механізм забезпечення економічної безпеки фірми – це система комплексно взаємопов'язаних і взаємодіючих передумов, засобів та чинників, за допомогою яких в умовах додержання законності створюються належні юридичні і фактичні можливості для її гармонійного розвитку, знешкоджуються ті негативні умови, що можуть задати шкоди практичному втіленню (реалізації) її місії. Структурно він складається з функціональних блоків: діагностики, правового та організаційного блоків. Блок діагностики забезпечує керівництво фірми необхідною інформацією щодо прийняття раціональних рішень щодо економічної безпеки, правовий - допомагає захищати права та інтереси фірми, організаційний - координує діяльність всіх підрозділів фірми.

Діагностика (від грецької – *diagnostikos* – здібний виявляти) вчення про методи та принципи виявлення хвороб та встановлення діагнозу щодо економічної безпеки має на меті своєчасно виявити вплив дестабілізуючих факторів на економіку фірми, причини їх виникнення, інтенсивність дії і на цій основі спрогнозувати та вибрати безпечний шлях розвитку (рис. 1).

Система діагностики економічної безпеки

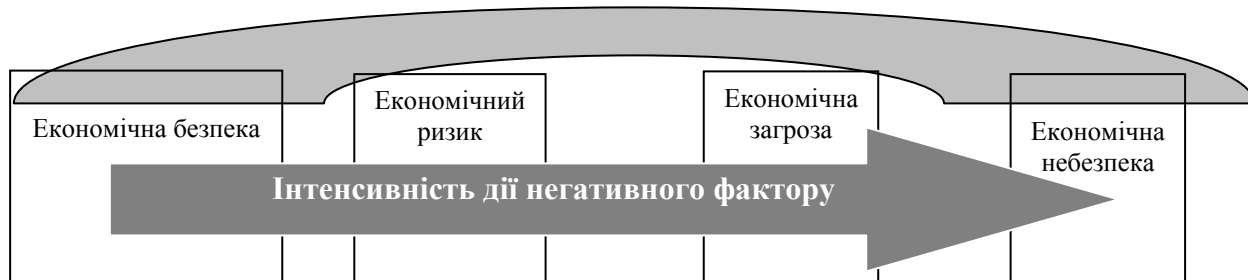

Рис. 1. Основні елементи системи діагностики економічної безпеки фірми

Інтенсивність дії негативного фактору погіршує стан фірми переводячи його зі стану “Економічна безпека” у стан “Економічний ризик”, “Економічна загроза” та “Економічна небезпека”. Економічна безпека фірми - стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності фірми, гарантований захист її фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуацій. Цей, протилежний “Економічній небезпеці” стан фірми для свого забезпечення вимагає певного механізму, первиною ланкою якого є діагностика.

Діагностиці підлягають усі складові безпеки підприємницької діяльності: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова.

Серед функціональних складових належного рівня економічної безпеки підприємства фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

Фінансова безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст даного поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентостійкість і фінансову стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників.

Належний рівень економічної безпеки підприємства у великій мірі залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму. Йдеться про змістову характеристику всього циклу охорони інтелектуальної та кадрової складової економічної безпеки. Кадрова безпека є синтетичною категорією: економічної теорії, теорії управління персоналом, економіки праці, соціології, політології. Кадрова безпека є уніфікованою категорією, яка виявляється на всіх рівнях від окремо взятого підприємства до національної економіки. Кадрова безпека охоплює безпеку життєдіяльності (безпека здоров'я, фізична безпека), соціально-мотиваційну (кар'єрна безпека, естетична безпека, адміністративно-незалежна безпека), професійну (безпека праці, інформаційна безпека, пенсійно-страхова безпека, безпека володіння сучасними знаннями), анти-конфліктну безпеку (патріотична безпека, психолого-комунікаційна безпека).

Діагностичні характеристики економічної безпеки фірми: стійкість, стабільність та здатність до розвитку; відсутність збитків; висока платоспроможність; висока ділова активність; достатня рентабельність та конкурентоспроможність, якісна реалізація всіх планів та угод.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Основними елементами системи економічної безпеки підприємства є: захист комерційної таємниці та конфіденційності інформації; комп'ютерна безпека; внутрішня безпека; безпека будинків і споруд; фізична безпека; технічна безпека; безпека зв'язку; безпека господарсько-договірної діяльності; безпека перевезень вантажів та осіб; безпека рекламних, культурних, масових заходів, ділових зустрічей та переговорів; протипожежна безпека; екологічна безпека; радіаційно-хімічна безпека; конкурентна розвідка; інформаційно-аналітична робота; експертна перевірка механізму системи забезпечення. Також до структурного складу системи економічної безпеки включають: фінансову безпеку, силову безпеку, техніко-технологічну безпеку, правову безпеку, кадрову безпеку та логістично-виробничу безпеку. Необхідно зазначити, що немає єдиної думки в розумінні поняття «системи безпеки підприємства».

Головне завдання системи управління економічною безпекою підприємства – передбачення і випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового і організаційного характеру. Слід мати на увазі, що найбільше значення у справі забезпечення економічної безпеки підприємництва мають первинні економіко-правові та організаційні заходи, що забезпечують фундамент, основу системи безпеки, на відміну від вторинних - технічних, фізичних тощо.

В процесі дослідження було проведено теоретичний аналіз системи забезпечення економічної безпеки підприємства, управління персоналом та менеджменту безпеки бізнесу. Застосовуючи методичне забезпечення економічної безпеки на підприємстві, зростає ймовірність довшого життєвого циклу підприємства, адже лише за рахунок чітко організованої системи економічної безпеки підприємство зможе активно змагатися у конкурентній боротьбі за своє місце на ринку [10], розширювати економічні партнерські відносини, розширювати розвідувальну діяльність, забезпечувати захист власної комерційної таємниці та використовувати сучасні методи забезпечення надійності персоналу.

Отже, потрібно чітко вибудувати структуру системи безпеки бізнесу, визначити основні організаційно-правові аспекти убезпечення бізнесу, створити умови для фінансової стабільності бізнесу, навчати агентів конкурентної розвідки визначати характер інформаційного впливу, виділяючи при цьому позитивні і негативні компоненти, вести цілеспрямовану діяльність на кадрову безпеку персоналу тощо.

Крім того, слід запропонувати ряд більш глобальних організаційних і педагогічних заходів. Перш за все необхідна розробка і реалізація цілісної концепції ідеологічної і пропагандистської дії, орієнтованої на встановлення пріоритету національних і культурних цінностей і світоглядних орієнтирів в протизагугу тим, що запозичаються з-за кордону, на розвиток організаційної культури та комплексного забезпечення економічної безпеки підприємництва.

В процесі убезпечення підприємницької діяльності ще багато проблемних питань та необхідних прикладних досліджень, в центрі яких перш за все має бути людина, за для якої і через яку здійснюється процес забезпечення економічної безпеки.

Література

1. Україна 2020: Стратегія національної модернізації. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://polit.ua/documents/2010/02/26/stra2020.html>
2. Макроекономіка та макроекономічна політика: навч. посіб. / А.Ф. Мельник і ін. - К.: Знання 2010. - 699 с.
3. Предборський В.А. Економічна безпека держави: монографія / В.А. Предборський. - К.: Кондор, 2009. — 391 с.
4. Матеріали сайту [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.bre.ru/security/22843.html
5. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / М. Блауг [Пер. с англ.] – М.: Дело ЛТД, 1994. – 528 с.
6. Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія / Г.В. Новицький. - К.: Інтертехнологія, 2008. - 496 с.
7. Шкарлет С.М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі / С.М. Шкарлет // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - №6. - С. 6-12.
8. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія / С.М. Шкарлет. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 432 с.
9. Шкарлет С.М. Теоретичні та економічні основи розвитку наукової категорії «безпека» / С.М. Шкарлет // Сіверянський літопис. - 2007. – №3(75). С. 112–116.
10. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

339.138

*Гохберг О.Ю., к.е.н., доцент,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ РЕКЛАМНОЇ ІНДУСТРІЇ

В інформаційну епоху рекламна індустрія відіграє усе більш важливу роль у функціонуванні ринку та забезпеченні обмінних процесів в економіці. Вона являє собою сектор економіки, де відбувається виробництво і розповсюдження реклами (головним чином через надання відповідних послуг). У сучасній ринковій парадигмі реклама виконує цілий комплекс функцій та являє собою не лише «канал» комунікації продавця з покупцем, а складний соціо-інформаційний продукт, який перетворився на інструмент управління суспільними процесами і розвитку економіки.

З огляду на багатий світовий досвід та історію реклами необхідно стверджувати, що високий рівень розвитку економіки обов'язково передбачає ефективну рекламну індустрію, яка стимулює попит (споживання), підтримує ринкову конкуренцію та сприяє інноваційним процесам, забезпечуючи позиціонування інноваційної продукції та дозволяючи реалізувати нові проекти. Відтак вона є невід'ємною складовою сучасного інформаційного суспільства і системи масових комунікацій.

Однак сучасна епоха не була би по-справжньому інформаційною, якщо би не стала ерою глобалізації. Через те, що користь інформаційних ресурсів залежить від їх повноти, накопичення інформаційних ресурсів поступово стало важливою конкурентною перевагою. Ці процеси супроводжуються подальшою інтернаціоналізацією виробництва і капіталу, поглибленням міжнародного поділу праці, розширенням економічної інтеграції на мікро- і макрорівні тощо. З утворенням планетарних інформаційних і телекомунікаційних мереж розпочалась ера інформаційної глобалізації - специфічної складової загального глобалізаційного процесу, що забезпечує прискорену взаємодію національних економічних систем, а у метафоричному розумінні і діалог цивілізацій. Безперечно інформаційна глобалізація охопила і рекламну індустрію, визначивши основні напрями її розвитку. Рекламна індустрія у контексті утворення світового ринку стрімко інтернаціоналізується і набуває нової якості. Тому тенденції її розвитку необхідно розглядати як глобальні.

В умовах глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. увага до рекламної індустрії стрімко зростає. Для урядів це зумовлено важливістю підтримати економічний обмін на максимально можливому рівні, а також сприяти просуванню вітчизняної продукції (у тому числі рекламних послуг) на світовому рівні. Для бізнесу реклама стає методом конкурентної боротьби за попит, який падає чи є нестабільним. З огляду на це забезпечення гармонійного розвитку рекламної індустрії, з одного боку, та взаємодії з цим сектором, з іншого, потребує дослідження напрямів і особливостей його розвитку в умовах глобалізації.